

#VSAKODAN8MAREC

Učna ura #VsakDan8Marec: Kviz o spolnosti

Odgovori s pojasnili in iztočnicami za razpravo

Predviden čas za izvedbo: 45 minut

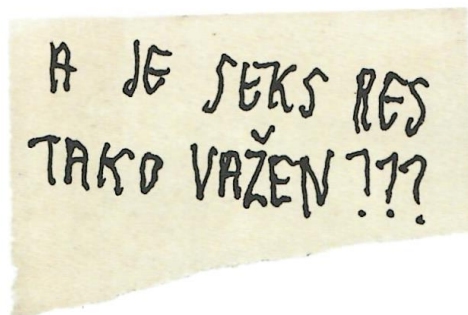
Učni pripomočki: tabla in pisalo, listi A4 in dva debelejša flomastra za zapis odgovorov. Če šola dopušča uporabo interneta, naj se ga učenke/-ci pri iskanju odgovorov poslužijo.

Metoda dela: kviz, predstavitev primerov, razprava

1

Učna ura #VsakDan8Marec je namenjena izvajanju ob mednarodnem dnevu žensk, vendar jo je mogoče vključiti v spolno vzgojo kadarkoli, saj je njen osrednji cilj spodbujanje aktivne razprave o sporazumni spolnosti, intimnih odnosih in ljubezni. Spodbujanju aktivne participacije učenk/-cev sta namenjena tako uvodni del ure kot izvedba.

Učna ura je zasnovana kot kviz, v katerem se pomeri več skupin učenk/-cev. S pomočjo pravih odgovorov, pojasnil, iztočnic za razpravo in virov, ki jih najdete na strani 4, lahko pogovor ob posameznem vprašanju razširite na preostanek šolske ure. Učno uro lahko zaključite s predstavitvijo zgodovine mednarodnega dneva žensk in njegovega pomena danes; lahko se navežete tudi na aktualna feministična prizadevanja.

Cilji učne ure

- Spodbujanje razprave o družbenih vidikih spolnosti, intimnosti in ljubezni;
- spodbujanje razprave o (ne)enakosti spolov in močnejša zaznava spolnega razlikovanja;
- spodbujanje razprave o posledicah spolno specifične socializacije in spolnega stereotipiziranja na primeru neupravičeno različne obravnave deklet in fantov (dvojnih meril) v vsakdanjem življenju;
- prepoznavanje različnih oblik spolnega nadlegovanja in nasilja;
- postavljanje meja sebi in drugim (telesna nedotakljivost, soglasna spolnost);
- spoznavanje zgodovinskih mejnikov na področju seksualnih pravic žensk: uvedba spolne vzgoje, dostopnost ginekologije in kontracepcije, pravica do prekinitve neželene nosečnosti, raziskovanje spolnega užitka, destigmatizacija samozadovoljevanja, pravice LGBTIQ+ skupnosti, ustrežnejša definicija posilstva v kazenskem zakoniku (model soglasja ali »ja pomeni ja«), organizacije v podporo žrtvam spolnega nasilja, ustavna pravica do svobodnega odločanja o rojstvu otrok ipd.;
- krepitev zavedanja, da so bile seksualne pravice žensk in pravice spolnih manjšin izborjene, ne podarjene; krepitev zavedanja, da vsakdo lahko pripomore k zmanjševanju neenakosti;
- krepitev zavedanja, da je družbeni spol pomemben, a ne edini dejavnik oblikovanja identitete (presečni ali intersekcionalni pristop);
- krepitev občutljivosti do vprašanja o tem, kateri ukrepi bi lahko odpravili ali vsaj zmanjšali spolno neenakost na področju spolnosti;
- pridobivanje veščin razpravljanja in argumentiranega zagovarjanja stališč;
- če je pri iskanju odgovorov na vprašanja iz kviza učencem/-kam dovoljena uporaba interneta, tudi krepitev veščine iskanja verodostojnih, preverljivih virov informacij.

2

Potek učne ure

Uvod

V kratkem motivacijskem nagovoru predstavite namen učne ure: spoznavanje družbenih vidikov spolnosti. Nato pojasnite, da bo učna ura potekala v obliki kviza in da bo ob pravilnih odgovorih, ki bodo učenke/-ce presenetili ali vzbudili njihovo zanimanje, dovolj prostora za prosto razpravo. Debato lahko odprete po vsakem vprašanju ali ob koncu kviza. Pomagate si lahko z iztočnicami za razpravo, zapisanimi pod vsakim vprašanjem, in dodatnim gradivom ob nekaterih vprašanjih.

Jedro

Učenke/-ci se razdelijo v tri ali štiri skupine – odvisno od velikosti razreda. Skupinam, ki naj ne bodo večje od osem oseb, naj dajo ime. Na tablo lahko narišejo razpredelnico za beleženje točk po skupinah. Učenci/-ke odgovore na vprašanja zapišejo na papir. Ko končajo, preberejo svoje odgovore. Pravilen odgovor prinese eno točko; če je pri vprašanju možnih več pravilnih odgovorov, vsak prinese eno točko. Čas za odgovor na posamezno vprašanje naj bo omejen na največ tri minute, saj bo to spodbudilo razpravo v skupini. Kviz lahko skrajšate ter prikojite svojim potrebam in učnemu načrtu. Vprašanja iz letošnjega kviza je mogoče kombinirati z vprašanji iz kvizov iz prejšnjih let. Izkušnje učiteljic/-jev, ki so kviz že preskusile/-i v razredu, kažejo, da je celoten kviz mogoče izvesti v eni šolski uri samo, če je naravnano izrazito tekmovalno in opusti razpravo. Čeprav »nabiranje točk« ni cilj učne ure, je preverjeno dobra spodbuda za sodelujoče.

3

Zaključek

Učenke/-ce vprašajte, kateri odgovori so jih najbolj presenetili in kaj novega so izvedeli. Ob zaključku jih lahko spodbudite, da oblikujejo svoj odgovor na vprašanje, ali je mednarodni dan žensk danes še pomemben praznik – in zakaj tako menijo.

Priprava na učno uro

Napotki se nanašajo na izvedbo kviza, vendar so uporabni za pouk spolne vzgoje na splošno: pri biologiji, domovinski in državljski kulturi in etiki, sociologiji, psihologiji in pri drugih predmetih. Povzeti so po nizozemskem izobraževalnem projektu o ljubezni, intimnih odnosih in spolnosti za srednje šole *Naj živi ljubezen* (*Lang Leve de Liefde*), ki vsebuje tudi gradiva v angleščini.

1 Ustvarite čustveno varno okolje

- 1 S svojo odprtostjo in dostopnostjo ustvarite sproščeno vzdušje.
- 2 Na začetku ure z učenci/-kami sklenite dogovor o primernem jeziku in obnašanju. Poudarite, da ne boste dovolili seksističnih, homofobičnih in rasističnih pripomb.
- 3 Pojasnite, zakaj je pomembno spoštovati mnenja, občutke in izkušnje sošolk in sošolcev. Dogovorite se, da morajo vse, kar jim zaupajo sošolci/-ke, jemati resno.
- 4 Poskusite delati v manjših skupinah, ki so lahko kdaj ločene po spolu, kdaj mešane. Vsaka skupina naj določi osebo, ki bo odgovarjala v imenu skupine, saj se na ta način mladi lažje poglobijo v tematiko.
- 5 Smeh je dobrodošel, zasmehovanje sošolk/-cev pa ne.
- 6 Z učenci/-kami se dogovorite, da vsebina pogovorov ostane v učilnici.
- 7 Pred začetkom spolne vzgoje v učilnico namestite škatlo, v katero lahko učenci/-ke anonimno oddajo svoja vprašanja, saj pred sošolci/-kami težko zastavljajo vprašanja o spolnosti. Vprašanja preberite in nanje odgovorite pred celim razredom, najraje takrat, ko so smiselno povezana z obravnavno temo.

4

2 Premagajte zadrego

- 1 Pogovorite se o dejstvu, da številni mladostniki, a tudi odrasli težko govorijo o seksu, ker jih to spravlja v zadrego.
- 2 Pred začetkom naj učenke/-ci naštejejo tematike, za katere menijo, da so povezane s spolnostjo. Vi ali učenci/-ke naj jih napišejo na tablo. Tako boste lažje premagali zadrego.
- 3 Pred izvedbo preberite celotno gradivo #VsakDan&Marec. S pripravo boste pridobili znanje in samozavest ter uro lažje izpeljali.

3 Postavite meje

- 1 Določite svojo mejo in jo postavite tudi učencem/-kam. Če jo kdo prestopi, reagirajte.
- 2 Ne odgovarjajte na vprašanja o vašem spolnem življenju. Učenk/-cev to ne zanima. Tovrstna vprašanja so najpogosteje mišljena kot provokacija ali šala.

3 Pripravite se na vsa mogoča vprašanja, a že na začetku učencem/-kam povejte, na katera vprašanja boste odgovarjali in na katera ne. Če vam kdo zastavi preveč osebno vprašanje, ga/jo na to opozorite.

4 Odzovite se na prostaške in zlobne pripombe. Reagirajte, če kdo sošolcu/-ki zastavi vprašanje, ki ga/jo spravi v zadrego. Učenki/-cu, ki zastavi neprimerno vprašanje, pomagajte razumeti učinek njegovih/njenih besed, na primer tako, da ga/jo vprašate »Zakaj si zastavil/-a to vprašanje?« ali »Kako bi se počutil/-a, če bi tebe kdo vprašal kaj takega?«

5 Učenca/-ko, ki sošolcem/-kam pove preveč o sebi, individualno opozorite na nevarnosti prevelike zaupljivosti.

6 Učencem/-kam vedno dajte možnost, da ne odgovorijo na določeno vprašanje; da namesto tega rečejo na primer »preskoči« ali »dalje«.

4 Bodite pozorni na težave posameznih učenk/-cev

1 Bodite pozorni na odzive, ki opozarjajo na težave. Po potrebi se z učenko/-cem pogovorite, vendar pazite, da ne boste prevzeli vloge socialnega delavca/-ke. Po potrebi učenca/-ko napotite na primerno strokovno osebo.

2 Še prej se pozanimajte, kaj mladim s težavami lahko ponudi vaša šola in na koga se lahko obrnejo.

3 Na začetku učenkam/-cem povejte, da se s svojimi vprašanji ali težavami vedno lahko obrnejo na vas. Tako jim ponudite priložnost, da vas prosijo za pomoč individualno, ne da bi za to izvedel cel razred. Pogovorite se lahko po šolski uri ali po drugi poti (e-pošta, različne spletne aplikacije ipd.).

5

5 Vključite spolno raznolikost

1 Ne pozabite, da »ona in on« lahko pomeni tudi »on in on« ali »ona in ona«.

2 V pouk vključujte homoseksualnost in navajate homoseksualne primere, ne le heteroseksualnih. Tako boste v učencih/-kah utrdili prepričanje, da je homoseksualnost nekaj običajnega.

3 Izognite se prepogosti rabi besed »homoseksualnost«. Namesto tega lahko omenite »geje« ali »lezbijke«, »punce, ki ljubijo punce« ali »fante, ki ljubijo fante«.

4 Povejte učencem/-kam, da se boste odzvali na vsako homo-, bi- ali transfobično pripombo. Poudarite, da zanje v razredu ni prostora. Povejte jim, da žaljivke niso »normalne«, in jim pojasnite učinek sovražnega govora na napadenega človeka.

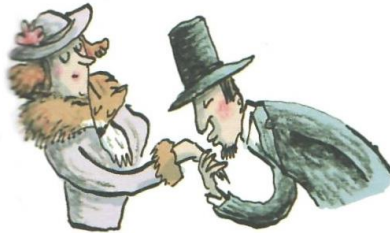
5 Homofobičnim trditvam nasprotujte s poudarjanjem dejstva, da je človeška seksualnost zelo raznolika – ne glede na starost in druge osebne okoliščine.

Odgovori s pojasnili in iztočnicami za razpravo

1. Katera trditev temelji na dvojnih merilih (neupravičeno različni obravnavi deklet in fantov)? Možnih je več odgovorov.

- a) Punca, ki seksa, je kurba; fant, ki seksa, je frajer.
- b) Za spolno zdravje deklet skrbi ginekologija, za spolno zdravje fantov skrbi urologija.
- c) Učiteljica učenki, ki ne zna rešiti naloge, pove rešitev; učencu pove, kako priti do rešitve.
- d) Fant in punca »špricata« pouk. Oba sta kaznovana enako.
- e) Grdo je, če je fant pijan; še grše je, če je pijano dekle.
- f) Potnice mora na letališču pregledati varnostnica, potnike pa varnostnik.

Pravilni odgovori: a, c, e

6

Obrazložitev: Vprašanje je namenjeno prepoznavanju situacij, v katerih je **spolno razlikovanje** upravičeno (odgovora b in f), in situacij, v katerih je neupravičeno oziroma krivično do enega ali drugega spola. Izraz **dvojna merila** se v kontekstu tega vprašanja nanaša na primere dvolične obravnave deklet na področju spolnosti (odgovor a), šolstva (odgovor b) in omamljanja z alkoholom (odgovor c). V vseh primerih razlikovanju botrujejo **stereotipne predstave o ženskosti in moškosti**: o domnevno tipičnih lastnostih žensk in moških.

Lastnosti, ki so tipične za otrokov spol, so predmet pohval; če otrok stopi izven pričakovanih okvirjev, pa je pogosto hitro opozorjen in »postavljen nazaj na svoje mesto«. To imenujemo **spolno specifična socializacija**. Že nosečnico na vsakem koraku spremlja vprašanje »kaj je« in nobene dileme ni, da se vprašanje nanaša na zarodkov spol. Spolno razlikovanje doleti otroka torej še pred njegovim rojstvom, daleč preden se sam identificira s pozicijo deklice oz. dečka.

Čeprav se številni starši, pozneje pa tudi vzgojitelji/-ce in učitelji/-ce skušamo izogniti spolnemu stereotipiziranju, so naše predstave o spolu tako **ponotranjene**, da se niti ne zavedamo sporočil, ki jih posredujemo otrokom in mladostnikom. Deklice se tako spodbuja, da so empatične, skrbne, mirne in poslušne, medtem ko se dečke spodbuja k avtonomiji, manj pozornosti se namenja njihovem izražanju skrbi za drugega. Dečka, ki bo brezglavo tekal po igrišču, bodo mnogi označili za energičnega; deklico, ki bo počela enako, pa za podivjano. Najstnico, ki ima aktivno spolno življenje, bo okolica sodila neprimerno ostreje kot njenega seksualno dejavnega vrstnika, enako pa velja tudi za uživanje drog, na primer alkohola.

Irena Duša Draž je v priročniku za mlade *Seksikon* zapisala: »Kljub temu, da so ženske kar dobro uredile zadeve okrog emancipacije, nekaj stereotipov kar noče in noče crkniti. Eden manj logičnih je ta, da je punca, ki spi z veliko fanti, kurba, fant, ki spi z veliko puncami, pa je kul. Ker, glede na to, da se nas približno pol rodi punčk in druga polovica fantkov, je enostavno statistično nemogoče, da bi bili vsi fantje kul in vse punce krepostne. Ne gre!« (Vir 3)

Sociološke raziskave na področju vzgoje in izobraževanja kažejo, da vzgojitelji/-ce deklicam pomagajo tako, da nekatere težave in naloge rešijo namesto njih, fantom pa podajo natančna navodila, s pomočjo katerih ti aktivno sodelujejo v reševanju naloge. V osnovnih šolah učitelji/-ce deklic sicer ne ignorirajo, jih pa tudi tam »odpravijo« tako, da problem rešijo namesto njih. V srednjih šolah učitelji/-ce fante bolj spodbujajo h kreativnosti in inovativnosti, pripravljajo jih za pomembne vloge, ki naj bi jih odigrali v svojem življenju. Od deklet pričakujejo predvsem, da bodo vestne, pridne in urejene. Fantje so kljub temu, da ne veljajo za »idealne« učence, deležni več pozornosti učiteljev/-ic: ti jim večkrat pomagajo, jih pohvalijo in popravijo. V razgovorih z dekleti učitelji/-ce pogosteje kot pri fantih komentirajo njihovo počutje in videz, kar v tem obdobju pomembno vpliva na oblikovanje samopodobe deklet.

7

Iztočnice za razpravo: Zakaj punca, ki seksa, velja za kurbo, fanta, ki seksa, pa se obravnava kot frajerja? Se ti zdi prav, da fanta in punco, ki »špricata« pouk, za enak prekršek doleti enaka kazen? Kaj meniš, zakaj je v medicini skrb za spolno zdravje deklet in fantov ločena; zakaj se prvim posveča ginekologija, drugim pa urologija? In zakaj mora potnice na letališču telesno pregledati varnostnica, potnike pa varnostnik?

Viri:

- 1 Metka Mencin Čeplak, Veronika Tašner: »Spolne neenakosti v izobraževanju«. V: *Brez spopada kultur, spolov, generacij*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, 2009.
- 2 Tara Jurjašević: »Razredni boj«. Radio Študent, oddaja *Cicigan*, 28. 3. 2020.
- 3 Irena Duša Draž, Izar Lunaček: *Seksikon*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2008.

2. Na koga se nanašata črki L in G v kratici LGBTIQ+?

- a) Na ljudi, ki jih privlačijo ljudje istega spola.
- b) Na ljudi, ki jih privlačijo ljudje drugačnega spola.
- c) Na ljudi, ki jih privlačijo eni in drugi (fantje in punce).

Pravilni odgovor: a

Obrazložitev: Črke v kratici LGBTIQ+ se nanašajo na seksualnost oz. **spolno usmerjenost** – lezbijke (L), geje (G) in biseksualce/-ke (B) – ter na **spolno identiteto** ljudi, ki se ne opredeljujejo kot ženske ali moški: transspolne osebe (T), interseksualne ali medspolne osebe (I) in ljudi, ki se opredeljujejo kot *queer* (Q), kar je angleški izraz za robne, nebinarne spolne identitete.

8

Znak + (plus), ki sledi črki Q, kaže na razprtost za druge besede oziroma identitete, s katerimi se opredeljujejo ali pa se bodo v prihodnosti opredeljevali pripadniki spolnih in seksualnih manjšin. Ti v večinsko heteroseksualni družbi, ki priznava samo privlačnost med moškimi in ženskami ter samo obstoj dveh družbenih spolov (možatih moških in ženstvenih žensk) izstopajo zaradi svoje različnosti. Bodisi zaradi privlačnosti do ljudi istega spola (homoseksualnosti) bodisi zaradi svoje spolne identitete ali telesnega videza (**spolnega izraza**) so pripadniki/-ce LGBTIQ+ skupnosti pogosto diskriminirani, tarče sovražnega govora (verbalnega nasilja) ali celo fizičnega nasilja – tudi v Sloveniji. Nasilje pa niso le brce in klofute. Nasilje je že sam strah pred nasiljem, ki je pri LGBTIQ+ osebah še vedno upravičen. Nasilje je tudi molk. Molk o sprejemljivosti spolne in seksualne raznolikosti človeštva ter legitimnosti raznolikih življenjskih praks.

Samoumevnost heteroseksualnosti imenujemo **heteronormativnost**. Tisti, ki odstopajo od te norme, so velikokrat potisnjeni ob rob družbe ali v neznosno udobje zasebnosti, kjer so izbire, priložnosti in možnosti omejene. Življenje v družbeni izolaciji ter pomanjkanje pozitivnih informacij o spolni in seksualni raznolikosti človeštva lahko,

zlasti pri mladi osebi, povzročita občutja sovraštva in nesprejemanja lastne spolne usmerjenosti (**ponotranjena homofobija**) in identitete. To lahko vodi v pojav duševnih stisk ali poglobljanje že obstoječih, zlorabo alkohola in drog, težave pri šolanju in podobno. Razkritje te stiske sčasoma olajša in jih lahko tudi odpravi.

Razkritje je proces sprejemanja lastne spolne usmerjenosti in/ali spolne identitete ter podajanje informacij o lastni spolni usmerjenosti in/ali spolni identiteti v socialno okolje, kar traja celo življenje. Razkritje je lahko neposredno, ko npr. izrečemo stavek »Jaz sem lezbijka«, ali bolj posredno, npr. poljubljanje z osebo istega spola v parku ali pogovor o vsakodnevnih prigodah iz življenja z istospolno partnerko ali istospolnim partnerjem. Razkritje je lažje, če posameznik/-ca ve, da obstajajo varni prostori; prostori, kjer so na voljo pozitivne informacije o spolni in seksualni raznolikosti človeštva; prostori, kjer so na voljo osebe, ki te podpirajo pri raziskovanju lastne spolne usmerjenosti in identitete.

Varne prostore nevladne organizacije v Sloveniji že več kot trideset let soustvarjajo z izvajanjem izobraževalnih, kulturnih in družabnih dogodkov, kjer lahko LGBTIQ+ osebe pridobijo nova ter poglobljajo že obstoječa znanja in veščine, ki so pomembne za opolnomočenje posameznice/-ka za svobodno, avtonomno in človeka vredno življenje.

Seznam LGBTIQ+ organizacij v Sloveniji. Med njimi izpostavljamo:

- Društvo DIH (med drugim vodijo Mavrično svetovalnico);
- Društvo Legebitra (v projektu Prebijmo molk! nudijo podporo zaposlenim v vzgoji in izobraževanju, tudi učne priprave);
- Društvo Parada ponosa (vodijo tudi program naslavljanja medvrstniškega nasilja);
- Zavod TransAkcija (vodijo podporno skupino za transspolne osebe in vrsto izobraževanj);
- Društvo Kvartir (med drugim vodijo podporno skupino za biseksualne osebe)

Iztočnice za razpravo: Kaj pomeni izraz heteroseksualnost? Kaj pomeni izraz homoseksualnost? Kaj menite, zakaj ima toliko ljudi odklonilen odnos do homoseksualnosti, do heteroseksualnosti pa ne? Kako razumete trditev, da »ljubezen nima spola«? Ste bili že kdaj priča žaljivemu, sovražnemu ali nasilnemu odnosu do istospolnih? Ste reagirali? Kako? Kako razumete trditev LGBTIQ+ skupnosti, da je »molk nasilje«?

Dodatna naloga: Na koga naj se obrnem?

Poveži okoliščini z rešitvijo ali rešitvami, ki bi jih izbral/-a sam/-a:

- 1) Tim, 16 let: Mislim, da sem gej. S kom naj se posvetujem?
 - 2) Klara, 14 let: Učitelja sem prosila, da me kliče Klara, vendar vztraja pri imenu David, ker tako piše v moji osebni izkaznici. Na koga naj se obrnem za pomoč?
-
- a) Prijatelj
 - b) Starši
 - c) Osebni zdravnik/-ca
 - d) Šolski svetovalac/-ka
 - e) Učitelj/-ica
 - f) LGBTIQ+ nevladna organizacija (svetovalnica)

Vir: Tilka Klančar, Tanja Hodnik, Simona Topolinjak (ur.): [Mavrična Ljubljana / Rainbow Ljubljana](#). Ljubljana: Mestna občina, Oddelek za zdravje in socialno varstvo, 2013.

3. Preberi spodnje trditve in obkroži DA, če meniš, da držijo.

a) Ko pristaneš na en spolni odnos, moraš tudi na vse druge s to osebo.	DA	NE
b) Pri seksu je pomembno vedeti, kaj komu ustreza, in to vedno upoštevati.	DA	NE
c) Odločitev za spolni odnos z nekom, ki je zelo pijan, ni problematična.	DA	NE
d) Že po tem, kako je kdo oblečen, veš, da je za seks.	DA	NE
e) Če ti kdo podari kaj lepega, moraš storiti vse, kar si zaželi.	DA	NE

10

Pravilni odgovori: a NE, b DA, c NE, d NE, e NE

Obrazložitev: Vprašanje 3 se – podobno kot vprašanja 4, 5 in 6 – nanaša na telesno celovitost, spolno nedotakljivost, postavljanje meja, prepoznavanje nadlegovanja, nasilja in zlorabe ter soglasje za intimnost in spolni odnos.

Soglasje ali privolitev je dogovor med ljudmi, ki si želijo intimnosti ali spolnega odnosa. Privolitev v spolni odnos pomeni, da se zavestno, po lastni volji in brez prisile oba vpletena strinjata s spolnim odnosom ali drugačno obliko intimnosti. Preden se podaš v odnos, se moraš prepričati, da si tega res oba želite. To ne pomeni, da morata podpisati dogovor ali se »resno usesti in pogovoriti«, vendar morata tako ali drugače oba jasno privoliti v odnos (glej obrazložitev pri vprašanju 6). Če si želiš seksa, a nisi prepričan/-a, da to velja tudi za partnerja/-ko, se moraš ustaviti in preveriti, kako se

počuti. Seks je seks samo takrat, kadar vanj privolita oba vpletena (ali vsi vpleteni). Spolna dejavnost, pri kateri ni soglasja, je nasilje ali posilstvo. V spolnosti je danes dovoljeno skoraj vse, s čimer partnerji soglašajo, če so seveda dovolj stari. V Sloveniji je starostna meja za podajanje soglasja 15 let. (Vira 4 in 5)

- a) Za vsak spolni odnos se odločimo posebej in premislimo si lahko kadarkoli – brez pojasnila, pa naj gre za prvi, peti ali petstoti seks s to osebo. »Dostikrat se zgodi, da bi kakšna punca rada rekla 'ne', pa si ne upa, ker se boji, da se bo predmet njene ljubezni razjezil, delal norca ali pa bo izgubil zanimanje zanjo, če mu ne bo dala vsega, kar hoče,« je zapisala Irena Duša Draž v *Seksikonu*. (Vir 1)

Desa Muck v knjigi *Blazno resno o seksu* nadaljuje: »Draga mlada bralka, ko boš svojega fanta že dobro poznala in mu zaupala, se z njim super pogovarjala, zmenki bodo tekli kot namazani in bo poljubljanje za čisto petko – vseeno pa še ne boš pripravljena na spolni odnos, vedi, da ni nič s tabo narobe. Si pač še premlada oziroma imaš kakršenkoli razlog, da spolnost odkloniš. Vedi, da so tvoji razlogi, kakršnikoli so že, tvoja nepreklicna pravica! Samo ti sama lahko odločaš o svojem življenju in o svojem telesu! Če je fant okej, bo razumel tvoje razloge in ne bo silil vate, ker te ima pač rad in te spoštuje. Lahko pa imaš smolo in naletiš na (...) tank brez navodil za večje čustvene in miselne napore, kot sta spoštovanje sočloveka in lepo vedenje. (...) Vidiš, takemu tipu sploh ni treba razlagati, zakaj si rekla: 'Ne!' Naj gre domov in se uči manir.« (Vir 2)

11

- b) Pri seksu je pomembno vedeti, kaj komu ustreza, in to vedno upoštevati. Vsak človek ima dele telesa, ki so občutljivejši od drugih, nekateri deli pa so bolj občutljivi pri vseh ljudeh. Dotikanje teh delov nam vzbuja ugodje; pravimo, da nas to vzneta. Če želimo vedeti, kaj nam ugaja, moramo poznati svoje telo, zato je pomembno, da ga raziskujemo sami ali s partnerjem/-ko. Tako ugotovimo, kaj nam je všeč in kaj ne, kaj nam vzbuja ugodje in kaj nas spravlja v nelagodje ali pa nas celo boli. Kakršnokoli dotikanje, ki nas spravlja v nelagodje, nas boli ali nam je ob njem neprijetno, moramo odkloniti, partner/-ka pa mora to željo upoštevati. Če je ne upošteva, izvaja nasilje. (Vir 6)

Zdravi odnosi ne vsebujejo nasilja, lahko pa vsebujejo konflikte, zato nasilja ne smemo enačiti s konfliktom. Do konflikta pride, ko imata dve osebi različni, nasprotujoči si ali izključujoči se želji. Cilj reševanja konflikta je priti do dogovora, ki je uresničljiv in sprejemljiv za obe osebi, pri čemer mora med osebama obstajati ravnovesje moči. Dobro razrešeni konflikti odnos utrdijo in osvežijo. Po drugi strani pa se z nasiljem zrušijo meje drugega. Povzročitelj vsili potrditev svoje dominacije in podrejenosti žrtve. Če si na primer ne upam povedati svojega mnenja, ker se bojim odziva; če v vsaki situaciji gledam na uro,

ker moram priti pravočasno domov; če se odrekam svoji družbi in svojim interesom, potem ne moremo več govoriti o zdravem odnosu. (Vir 3)

- c) Odločitev za spolni odnos z nekom, ki je zelo pijan (ali kako drugače omamljen), je problematična, ker se pijan človek ne more svobodno odločiti in povedati, kaj želi.
- d) Obleka ne pove nič o spolni (ne)razpoložljivosti drugega človeka, naj bo oblečen še tako pomanjkljivo. »Nekateri ljudje, predvsem moški, imajo do posilstva čuden odnos. Trdijo, da so ženske same krive, saj izzovejo posiljevalca s tem, ker so ženske in so tako predrzne, da tega ne skrivajo. Če pa takemu genialcu ukradejo avto, se bo zelo razhudil na vas, če mu porečete, da je sam kriv, ker je tatu izzval s tem, da je kupil avto in ga parkiral na javnem mestu. Iz tega sledi, da normalnega moškega ne moreš izzvati k posilstvu«. (Vir 2) Drugače rečeno: odgovornost za posilstvo je vedno storilčeva, nikoli žrtvina. Noben človek nima pravice, da sili drugega v spolni odnos! Kdor nekoga posili, je strogo kaznovan in mora v zapor.
- e) Če ti kdo kaj podari, te to ne obvezuje k ničemur. Ni ti treba storiti nič, kar bi morda »v zameno« pričakoval darovalec. Glej tudi točko a.

12

Iztočnice za razpravo: Ali dobro poznaš svoje telo? Veš, kateri deli tvojega telesa so bolj občutljivi in kateri manj? (*Učencem/-kam ni treba naštevati delov telesa pred celim razredom, dovolj je, da o tem razmislijo pri sebi.*) Kako se počutiš ob prijetnem dotiku? Kaj občutiš ob neprijetnem dotiku? Kaj moraš storiti, če se te kdo – kdorkoli – dotakne tam, kjer nočeš?

Viri:

1 Irena Duša Draž, Izar Lunaček: *Seksikon*. Mladinska knjiga, 2008.

2 Desa Muck: *Blazno resno o seksu*. Mladinska knjiga, 2010.

3 Spletna stran [Društva za nenasilno komunikacijo](#).

4 Oddaja *Slovar spolne vzgoje 1: Soglasje*. 14. 2. 2022

5 Britanska spletna stran [PausePlayStop](#), ki vključuje vrsto izobraževalnih vsebin o soglasju v spolnosti.

6 Gabrijela Simetinger, Irena Rahne Otorepec: »Spolna vzgoja«. V: Vesna Pucelj (ur.): *Odnos do telesa: priročnik za izvajalce vzgoje za zdravje v okviru primarnega zdravstvenega varstva*. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje, 2022, str. 51–56.

4. Katera od naštetih ravnanj so nasilna? Obkroži DA, če meniš, da je takšno ravnanje nasilno, ali NE, če meniš, da ni nasilno.

Tvoj fant ali tvoja punca ...

a) ... te okara, kadar se grdo obnašaš.	DA	NE
b) ... žali tvojo inteligenco, zunanost, frizuro ali postavo.	DA	NE
c) ... ti določa, o čem lahko govoriš s prijatelji/-cami in o čem ne.	DA	NE
d) ... te poljublja, ko ti to ne ustreza.	DA	NE
e) ... te otipava brez tvojega dovoljenja.	DA	NE
f) ... proti tvoji volji pri seksu zavrne uporabo kondoma.	DA	NE
g) ... te ves čas kliče, čeprav tebi ni do pogovora.	DA	NE
h) ... objavlja neokusne objave o tebi na svojih ali tvojih profilih.	DA	NE
i) ... zahteva od tebe, da mu/ji pošiljaš svoje razgaljene fotografije.	DA	NE
j) ... pričakuje, da ne objavljaš njenih/njegovih razgaljenih fotografij.	DA	NE

13

Pravilni odgovori: b, c, d, e, f, g, h, i

Obrazložitev: Raziskava NIJZ iz leta 2008 (Vir 1) je pokazala, da imajo mladi težave pri prepoznavanju različnih oblik nasilja. Ljubljanski dijaki in dijakinje, ki so bili predmet raziskave, spolno obarvanih pripomb o delih telesa, žvižganja za nekom, spolnega obrekovanja, spolnega nadlegovanja in nagovarjanja k spolnosti niso enotno označili za nasilna dejanja, ampak so se njihova stališča precej razlikovala.

Navedeni primeri nasilnega ravnanja (b, c, d, e, f, g, h, i) so izbrani z daljšega seznama oblik nasilja, ki je nastal v okviru projekta Pravila dejtanja in ločuje med fizičnim, čustvenim, seksualnim in digitalnim nasiljem ter predlaga »pravila« za njihovo preprečevanje. Iz uvodnega nagovora punc (in posredno tudi fantov): »Ti fant, ko greš na pijačo s prijateljicami, ves čas pošilja sporočila in je potem jezen, če mu ne odgovarjaš nanje? Ti kdaj reče, da si neumna, grda ali debela? Se ti zdi, da je pretirano

Ljubosumen, in to popolnoma brez razloga? Ti je že kdaj rekel, da moraš seksati z njim, ker si njegova punca? Mogoče se ti zdi, da to ni nič takega. Ali pa mu verjameš, ko se ti za svoje obnašanje opraviči in reče, da se ne bo več ponovilo. Resnica pa je, da so vse to znaki nasilnega vedenja. Nenehen nadzor, omejevanje stikov z ljudmi, vsiljevanje sloga oblačenja, zalezovanje, posesivnost, nenehen nadzor, izsiljevanje – to niso znaki ljubezni, ampak znaki nezdravega odnosa, ki se z leti največkrat še močno poslabša. (...) Jeza, posesivnost, nadzor in nezaupanje že niso pravila dejtanja. Če se fant tako obnaša do tebe, ima mogoče globoko v sebi težave, vendar je njegova odgovornost, da to spremeni. Ti pa moraš pomagati predvsem sebi. Zaslužiš si namreč spoštovanje, zaupanje in prijaznost. Zato je čas, da se postaviš zase in da v svojih odnosih s fanti postaviš pravila dejtanja. In ne pozabi, da pravila dejtanja veljajo za oba, tudi za tvoj odnos do fanta.«

Ameriška publicistka in pedagoginja bell hooks je o nezdržljivosti ljubezni in nasilja zapisala: »Ljubezen in zloraba ne gresta skupaj. Zloraba in zanemarjanje sta po definiciji nasprotje nege in skrbi. Pogosto slišimo o moških, ki pretepajo svoje otroke in ženo in potem grejo v najbližjo gostilno, kjer strastno razglašajo, kako zelo jih ljubijo. Če govoriš z ženo katerega od njih na dober dan, bo morda prav tako vztrajala, da jo mož, čeprav je nasilen, ljubi. Velika večina nas prihaja iz disfunkcionalnih družin, kjer so nas učili, da nismo v redu, kjer so nas sramotili, verbalno in/ali fizično zlorabljali ter čustveno zanemarjali, obenem pa so nas učili verjeti tudi, da smo ljubljene. Definicija ljubezni, ki nam v lastni družini ne pusti več videti ljubezni, večino ljudi enostavno preveč ogroža, da bi jo bili pripravljene sprejeti. Vse preveč se nas oklepa tistega razumevanja ljubezni, po katerem je zloraba sprejemljiva ali pa vsaj daje vtis, da to, kar se dogaja, le ni tako slabo.« (Vir 2)

14

Seznam organizacij:

DrogArt svetovalnica, 041 730 800 (če nasilju botruje uporaba droge ali alkohola)

Društvo za nenasilno komunikacijo, 01 4344 822, 031 770 120

Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 080 1155

Društvo Ženska svetovalnica, 01 2511 602, 040 359 909

Društvo Ključ – center za boj proti trgovini z ljudmi, 080 1722

TOM – telefon za otroke in mladostnike, 116 111

Zavod Emma, 01 4254 732, 080 2133

Društvo Center za pomoč mladim, 01 4382 210

Združenje proti spolnemu zlorabljanju, 080 2880

Če si kakorkoli fizično ranjen/-a ali pa te je strah, pokliči policijo na 113.

Iztočnice za razpravo: Kaj meniš: ali za ljubezenska razmerja veljajo podobna ali povsem drugačna pravila kot za prijateljske odnose? Katere podobnosti in katere razlike opaziš? Je bil kdorkoli do tebe že kdaj nasilen na katerega od zgoraj naštetih načinov? *(Učencem/-kam ni treba opisati konkretnega primera. Dovolj je, da ga imajo v*

mislih ob odgovarjanju na naslednja vprašanja.) Kaj si ob tem občutil/-a? Te je dogodek prizadel? Si se ob samem dogodku zavedal/-la svojih občutij ali so prišla »za tabo« šele pozneje, po dogodku? Kako si se odzval/-a na ta dogodek? Kako bi se odzval/-a sedaj, po tem pogovoru? Kaj meniš, zakaj žrtve nasilja o svojem doživljanju nasilja pogosto molčijo? Kaj meniš, kako nasilje vpliva na samopodobo in samozavest žrtve? Kako bi morali ravnati odrasli, če opazijo nasilje? (Odgovor Društva za nenasilno komunikacijo)

Vira:

1 Aleksandra Žalar, Evita Leskovšek, Vili Prodan: »Stališča dijakov prvih in tretjih letnikov ljubljanskih srednjih šol do vprašanj o spolnosti«. NIJZ, 2008.

2 bell hooks: *All About Love*. New York: HarperCollins, 2001.

5. Klemen in Mira sta na tretjem zmenku. Klemen je prepričan, da bosta nocoj »šla do konca«, zato Miro po skupni pici in poljubljanju na kavču začne slačiti, vendar ona ni videti navdušena; tudi poljubov mu ne vrača. Klemen čuti, da je Mira otrpnila, zato jo vpraša, če je vse v redu. »Ja,« zamomlja Mira. Kaj naj stori Klemen?

Pravilni odgovor: SE USTAVI

15

Obrazložitev: Če partner/-ka ne sodeluje, ne kaže navdušenja ali ti ne da jasno vedeti, da je za seks, se moraš ustaviti. Brez soglasja ni seksa.

Do spolne dejavnosti brez soglasja pride, kadar:

- zgolj domnevaš, da je partner/-ka privolil/-a v seks;
- je izsiljena, nehotena ali nasilna;
- je partner/-ka preveč pijana ali zadeta, da bi lahko privolil/-a v seks;
- partner/-ka spi;
- partner/-ka ne razume, kaj se dogaja.

Vedno se ustavi, če slišiš partnerko/-ja reči:

- Ne.
- Ne vem.
- Nisem prepričan/-a.
- Ne zdaj.
- Spravi se dol z mene!
- Odjebi!
- Ne delaj tega.

- Aua.
- Skrbi me.
- Nehaj.
- Ne spet.
- A res moram?

Prepoznavaj znamenja, da se moraš ustaviti, vključno z:

- opitim ali zadetim blebetanjem;
- zmedenim govorjenjem;
- tišino;
- mirovanjem;
- odvrčanjem pogleda;
- jokom;
- strahom v očeh;
- tresavico;
- upiranjem;
- izgubo zavesti;
- spanjem;
- napetim, otrplim telesom.

16

Dodatni nalogi: Kaj storiti?

A. Mojca in Nikolaj sta skupaj že nekaj mesecev in že velikokrat sta sporazumno seksala. Nekega večera, ko Mojca ostane pri Nikolaju, gre ona zgodaj spat. Nikolaj se ji pridruži pozneje. Vzburjen je, a Mojca že spi. Začne jo poljubljati, vendar ga ona zaspano odrine. Kaj naj stori Nikolaj?

NADALJUJE SE USTAVI

Pravilni odgovor: SE USTAVI

Obrazložitev: Speč človek ne more privoliti v spolni odnos, zato mora Nikolaj vsekakor odnehati.

Iztočnice za pogovor (Mojca in Nikolaj): Ali misliš, da bi se moral Nikolaj zjutraj opravičiti Mojci? Bi se morala Mojca opravičiti Nikolaju? Zakaj da, zakaj ne? Ali bi se ti opisana situacija zdela nenavadna, če bi bili njuni vlogi zamenjani? Bi v tem primeru na vprašanje »Kaj naj stori Mojca?« odgovoril/-a drugače? Zakaj da, zakaj ne?

B. Matej in Liam si že dlje časa dopisujeta prek spletne aplikacije za zmenke. Na spletu se dogovorita, da bosta seksala, in Liam povabi Mateja na obisk. Ko Liam zagleda Mateja, je razočaran, saj si ga je predstavljal drugačnega, a ga vseeno povabi v stanovanje. Zmenek se začne s klepetom, v katerem pa je Liam zadržan. Matej skuša sesti bliže Liamu in se dotakniti njegove roke, a Liam se umakne. Kaj naj stori Matej?

NADALJUJE SE USTAVI

Pravilni odgovor: SE USTAVI

Obrazložitev: Matej se mora ustaviti, ker mu Liam z dejanji sporoča, da mu je neprijetno in da si, čeprav sta se na spletu dogovorila drugače, ne želi spolnega odnosa.

Iztočnice za razpravo (Matej in Liam): Si že kdaj bil/-a na »zmenku na slepo«? Kako si osebi na tem zmenku sporočil/-a, da ti je všeč oz. da ti ni všeč? Kako si izvedel/-a, ali si mu/ji všeč ali ne?

Iztočnice za razpravo (vprašanje 5): Si se že kdaj odpravil/-a v trgovino po pulover, na koncu pa si si kupil/-a kavbojke? Se spomniš še kakšne situacije, v kateri si ravnal/-a drugače, kot si prvotno načrtoval/-a, zaradi notranjega občutka, da je tako prav, četudi svoje nove odločitve ne bi znal/-a pojasniti z besedami? Kaj meniš, morajo drugi ljudje spoštovati tvojo odločitev, tudi če je ne znaš ali ne želiš ubesediti? Si se že kdaj znašel/-la v situaciji, podobni tisti iz vprašanja 5? (*Učencem/-kam ni treba opisati konkretnega primera; dovolj je, da ga imajo v mislih ob odgovarjanju na naslednja vprašanja.*) Kako si se odzval/-a? Če se ob tem nisi počutil/-a dobro, kaj si storil/-a: si se ustavil/-a ali si nadaljeval/a? Kako si se počutil/-a po dogodku? Kaj si se naučil/-a iz vprašanj 3, 4 in 5? (*Da se me nihče ne sme dotikati brez moje privolitve.*)

17

Vir: Britanska spletna stran [PausePlayStop](#).

6. Ana in Barbara se srečata na zabavi pri sošolki doma. Po dveh kozarcih vina se začneta poljubljati. Obe sta rahlo opiti, a pri polni zavesti. Želja se stopnjuje in Ana Barbaro odpelje v spalnico. Pove ji, kje naj se je dotika, in jo začne strastno poljubljati; Barbara ji poljube vrača in ji reče, naj se sleče. Kaj naj stori Ana?

Pravilni odgovor: NADALJUJE

Obrazložitev: Barbara ni tako pijana, da se ne bi mogla svobodno odločiti in Ani povedati, kaj želi. In ker ji da jasno vedeti, da si želi seksa, Ana lahko nadaljuje.

Seks je čudovit, če v odnos privolita oba oziroma vsi vpleteni. Do soglasja za intimnost ali spolni odnos je mogoče priti z iskrenim pogovorom, lahko pa ga razbereš iz dejanj, besed in glasov tvoje/-ga partnerke/-ja.

18

To, da si drugi želi seksa, veš, če:

- te pogleda, se ti nasmehne in ti prikima;
- je sproščen in srečen;
- je dejaven in odziven;
- ti reče, da si te želi;
- ti vrača poljube in dotike;
- ti v uho šepeta ljubkovalne besede.

Reče lahko tudi kaj takega, kot je:

- To mi je všeč.
- Kako dober občutek.
- Še, še mi to delaj.
- Tu me pobožaj.

Vse to so znamenja, da je tvoj/-a partner/-ka zadovoljna in da soglaša s trenutnim dogajanjem.

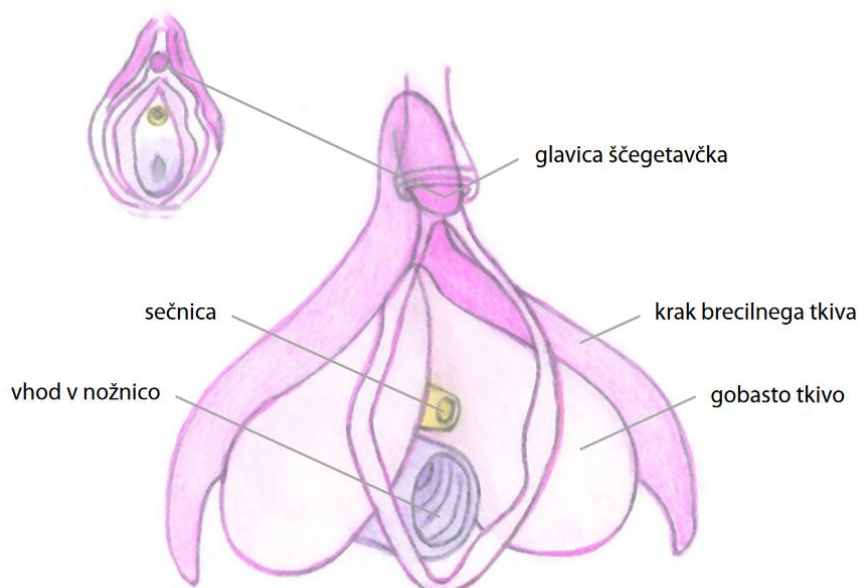
Iztočnice za razpravo: Kako se razlikujeta situaciji, opisani v vprašanjih 5 in 6? Lahko opišeš razliko med njima? Kako veš, kdaj je nekdo samo rahlo opit, kdaj pa zelo pijan? Zakaj je opitost pomemben dejavnik, ko govorimo o privolitvi v spolni odnos? Kaj je ključnega pomena za zadovoljstvo vseh vpletenih v spolnem odnosu ali drugačnih oblikah intimnosti? (*Zavestna privolitev vseh.*) Se ti ob vprašanjih o soglasju (3, 4, 5 in 6) porajajo vprašanja ali pomisleki? Učitelji/-ce lahko svoja vprašanja ali pomisleke naslovite na seksologinjo, porodničarko in soavtorico gradiva dr. Gabrijelo Simetinger. Kontakt: gabrijela.simetinger@sb-nm.si

Vir: Britanska spletna stran [PausePlayStop](#).

7. Kateri del ženskega spolovila je namenjen zgolj in samo užitku?

- a) Sečnica
- b) Nožnica
- c) Ščegetavček

Pravilni odgovor: c

Glavica, edini vidni del ščegetavčka se podaljša v trup, ki se pod kožno gubo vulve razcepi v dva kraka brecilnega ali kavernoznega tkiva: vejasta izrastka v obliki na glavo obrnjene črke Y. Ob vhodu v nožnično odprtino se nahajata okroglini gobastega tkiva: nabrekli v obliki jajčevcev.

Avtorica skice: dr. Gabrijela Simetinger

Obrazložitev: Ščegetavček je ednini človeški organ, ki je namenjen izključno spolnemu užitku. V fazi razvoja zarodka se razvije iz istega tkiva kot penis, le da je penis del razmnoževalnega sistema in sečil: namenjen je tako uriniranju kot spolnemu užitku.

Ščegetavček je občutljiv na dotik, celo bolj kot konica penisa pri fantih. Že dojenčice občutijo ugodje, če se mencajo po njem. In ker to včasih tako prijetno ščegeta, mu pravimo ščegetavček. Zatipamo ga zgoraj med notranjima sramnima ustnicama, pod kožno gubo, a nad sečnico.

Stari Grki so ščegetavčku pravili klitoris. Izraz so skovali iz grških besed za »hribček« in »drgniti«. A devetdeset odstotkov klitorisa je več stoletij ostalo skritega, saj smo do nedavnega mislili, da je gre za drobcen organ. V resnici je klitoris velik. Med spolnim vznburjenjem nabrekne do 10 cm, pri čemer je viden le njegov najmanjši del: glavica s 8000 živčnimi končiči (kar je dvakrat več kot jih najdemo v glavici penisa).

Novinarka kaže 3D-model ščegetavčka v naravni velikosti. (Vir 1)

V 16. stoletju so nekateri anatomi (zdravniki) trdili, da je ščegetavček namenjen izključno užitku, vendar je prevladalo večinsko mnenje, da zdrave ženske klitorisa nimajo. Inkvizicijska sodišča so v zgodnjem novem veku dejansko tudi po klitorisu »prepoznavala« in preganjala »čarovnice«, saj naj bi bil ta dokaz, da je ženska res čarovnica. Britanska porodničarka Jane Sharp je sicer že leta 1671 pojasnila, da gobasto tkivo klitorisa nabrekne ob vznburjenju in užitku, a še dvesto let kasneje (1866) je Isaac Baker Brown klitoris kirurško odstranjeval (poseg se imenuje klitoridektomija) v prepričanju, da tako lahko pozdravimo bolezni, kot so »histerija«, ciste na jajčnikih in

epilepsija, kar ne drži. Obrezovanje klitorisa ali genitalno pohabljanje deklic se v nekaterih afriških in azijskih kulturah obredno izvaja še danes.

Za raziskovanje klitorisa ima velike zasluge sodobna seksologija. Raziskave so med drugim ovrgle domnevno razliko med vaginalnim in klitorisnim orgazmom. Danes vemo, da vsak orgazem poteka enako; ob posredni ali neposredni stimulaciji ščegetavčka. K popularizaciji seksoloških ugotovitev je med drugimi pripomogla sociologinja Odile Fillod, ki je ustvarila 3D-model ščegetavčka naravne velikosti.

Iztočnice za razpravo: Vprašanje za punce: Veste, kje imate ščegetavček? Vprašanje za fante: Veste, kje imajo punce ščegetavček? (*Če imate možnost, jim pokažite na sliki.*) Za vse: Ste vedeli, da sta klitoris in penis iz istega tkiva? Veste, kaj je sečnica? Kje imate sečnico punce in kje fantje? (*Pokažite na sliki.*) Kaj pa je nožnica? Poznate tujko za nožnico (vagina)?

Naloga Poišči klitoris: Preveri, ali tvoj učbenik za biologijo vsebuje skico ženskih spolnih organov. Je narisana in poimenovana tudi ščegetavček? Če ni, ga doriši in poimenuj.

Vira:

1 Oddaja *Slovar spolne vzgoje 2: Klitopismenost*, 23. 2. 2022.

2 Strip Liv Strömquist: *Prepovedani sad*. VigeVageKnjige, 2018.

21

8. Kaj lahko fantje in punce počnejo brez strahu pred okužbo s spolno prenosljivo boleznijo, punce pa tudi brez strahu pred zanositvijo? Možnih je več odgovorov.

- a) Objemanje
- b) Božanje
- c) Masaža
- d) Vseh vrst poljubljanje
- e) Samozadovoljevanje
- f) Analni seks
- g) Lizanje spolnih organov
- h) Dotikanje spolnih organov z roko

Pravilni odgovori: a, b, c, d, e

Obrazložitev: Od f (analnega seksa), g (lizanja genitalij) ali h (dotikanja genitalij z roko) punca ne more zanositi, tako punca kot fant pa se lahko s tem početjem okužita, če v usta, nožnico ali anus pridejo predsemenska tekočina, sperma, vaginalni sokovi ali kri.

Več informacij o varni spolnosti: spolnoprenosljiveokuzbe.si.

Iztočnice za razpravo: Katere metode zaščite pred neželjeno nosečnostjo poznaš? Katere metode kontracepcije te ščitijo tudi pred spolno prenosljivimi boleznimi? Ali veš, kje dobiš informacije o spolno prenosljivih boleznih? Ali veš, kje se lahko testiraš za spolno prenosljive bolezni? Kako se pred spolno prenosljivimi boleznimi lahko zaščiti gejevski par? (*S kondomom, zaščitno krpico pri oralno-analnem spolnem odnosu in z uporabo ločenih spolnih igrač oz. pripomočkov.*) Kako se lahko zaščiti lezbični par? (*Z uporabo zaščitne krpice pri oralno-analnem spolnem odnosu in z uporabo ločenih spolnih igrač.*) Ali lahko fantu/punci, ki si ga/jo spoznal/-a pred kratkim in ki ti pred spolnim odnosom pove, da je zdrav/-a, zaupaš in ne uporabiš zaščite? Če imaš fanta/punco, ali sta se že pogovarjala/-i o spolno prenosljivih boleznih?

22

9. V katerem primeru je gledanje pornografije lahko škodljivo? Možnih je več odgovorov.

- a) Če je to tvoj edini vir informacij o spolnosti.
- b) Če se ob gledanju spolno vzburiš.
- c) Če svoje razumevanje spolnosti podrediš njenim merilom.
- d) Če lepoto in privlačnost (sebe in drugih) sodiš po njenih merilih.
- e) Če se ob gledanju s prijateljem/-ico ali partnerjem/-ko močno zabavaš.
- f) Če zaradi te »seksualne hitre hrane« pozabiš na svojo domišljijo.

Pravilni odgovori: a, c, d, f

Obrazložitev: Ta tema bo bolj informativne narave, saj zaradi zakonov, ki uporabo erotike in pornografije omejujejo na polnoletne osebe, vsaj uradno do nobene od njih nimate dostopa. Je pa po drugi strani res, da obstajajo starostne omejitve tudi za cigarete in alkohol, pa to (vsaj v času moje mladosti) ni nikogar ustavilo. Kaj je torej tisto, česar ne smeš videti in vedeti?

Pornografija je v glavnem omejena na fotografije in filme, ki prikazujejo spolne odnose na vse načine. Za pornografijo je značilno, da nič ne ostane skrito, predvsem je v njej na pretek velikih prsi (umetnih) in penisov (me je tudi že prešinilo, da niso vsi čisto pravi).

Manj pričakovane, a vseeno prepoznavne lastnosti pornografije so:

- pomanjkanje zgodbe in popolnoma neživljenjski dialogi,
- bizarne frizure igralk in še bolj vesoljske frizure igralcev,
- pobrita spolovila,
- zanič make-up,
- obupna svetloba (ko sem rekla, da nič ne ostane skrito, nisem mislila le na penise, ampak tudi na mozolje in črno za nohti).

Vse to je seveda vse prej kot erotično, zato pa tudi obstaja posebna veja packarij v imenu spolnega užitka, ki se ji reče erotika.

23

Erotika: v nasprotju s pornografskimi dajo erotični filmi veliko na zgodbo, frizure, make-up in osvetljava, tehnično gledano pa se ločijo predvsem po tem, da ne pokažejo vsega. Kakšna prsna bradavička še skoči na plano, veliko je gole kože in lepih ritk, neposredno prikazovanje spolnih organov in komunikacije med njimi pa je prepovedano. Medtem ko pornografija za vzburjanje gledalk/-cev stavi na količinsko predoziranje spolnih dražljajev, se erotika bolj zanaša na dobri stari moto »manj je več«.

Nevarnosti, ki prežijo v grmovju

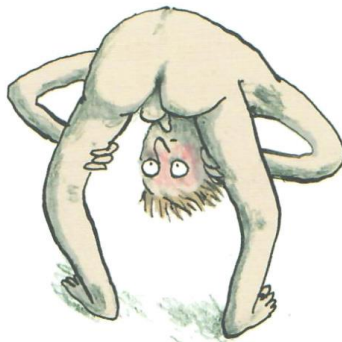
V grmovju ne tičijo le strici, ki pod plaščem nimajo ničesar, v grmovju pornografije preži nate nekaj nevarnosti, ki jih moraš poznati, preden se lotiš raziskovanja:

- Spolni odnosi v prepovedanih filmih nimajo veliko skupnega z resnično spolnostjo, zato si ne delaj plonk listkov in jih nikar ne poskušaj posnemati.
- Igralci/-ke v pornografskih in erotičnih filmih seksajo vseprek, o kakšni zaščiti pa ni niti govora. To ne pomeni, da zaščita ni potrebna. Nekako tako kot v risanki Tom in Jerry: če maček pogoltne likalnik, v resnici ne ostane živ.
- Bog ne daj, da te pri ogledovanju prepovedanih vsebin zalotijo starši. Včasih je bilo lažje – mama se je razburila, ata je rekel en teden nič televizije in to je bilo to. Danes je drugače: starša se spogledata, se gresta posvetovat v drugo sobo,

ugotovita, da je to normalna faza v razvoju otroka. Čaka te zaporedje mučnih seans, v katerih ti starša razložita spolnost od A do Ž, medtem ko se sama trudita sprijazniti z dejstvom, da nisi več otrok. Potem pa si tam.

Iztočnice za razpravo: Kaj meniš, ali veliko odraslih vsaj občasno gleda pornografijo? Kako bi po tvojem mnenju morali ravnati starši, ki svojega otroka, najstnika zalotijo pri gledanju pornografije? Kaj te najbolj zanima v zvezi s pornografijo? (*Priporočamo, da s pomočjo zgornje obrazložitve odgovore usmerite v razpravo o ločnici med pornografskim prikazovanjem seksualnosti (uprizarjanjem spolnih fantazij) in resničnimi odnosi.*)

Vir: Irena Duša Draž, Izar Lunaček: *Seksikon*. Mladinska knjiga, 2008.

24

10. Katere trditve o spolnem samozadovoljevanju (masturbaciji) ne držijo?

Možnih je več odgovorov.

- a) Samozadovoljevanje vodi v odvisnost od seksa.
- b) Samozadovoljujejo se samo fantje, dekleta pa ne.
- c) Samozadovoljujejo se samo ljudje brez spolnega partnerja ali partnerke.
- d) Oblike samozadovoljevanja opazimo že pri dojenčkih.
- e) Samozadovoljevanje vedno spremlja gledanje pornografije.
- f) Samozadovoljevanje je oblika varanja partnerja oziroma partnerke.
- g) Samozadovoljevanje je pomemben, zdrav način spoznavanja lastnega telesa in seksualnosti.

Pravilni odgovori: a, b, c, e, f

Obrazložitev: Nekaj dobrega in čisto običajnega je, da želimo natančneje spoznati svoje telo. Marsikom se zdi prijetno in razburljivo, če se dotika občutljivih mest na lastnem telesu (kot so prsi, penis, nožnica) in jih vedno znova boža. (Že dojenčki občutijo ugodje, če se mencajo po ščegetavčku ali penisu.) Lep in vznemirljiv občutek, ki pri tem nastane, lahko tako postane močnejši in se vse bolj stopnjuje – vse do majhne eksplozije sreče. Tej se reče tudi **orgazem**. Pri večjih fantih in moških pride pri tem iz penisa semenska tekočina. Pri večjih puncah in ženskah postane nožnica še bolj vlažna.

Ljudje smo si različni: nekateri se pogosto zadovoljujejo sami, drugim ni do tega. Nekateri ženske in moški lažje dosežejo orgazem s samozadovoljevanjem kot s spolnim odnosom. V vsakem primeru je samozadovoljevanje nekaj zasebnega, vendar to ne pomeni, da ni možno masturbirati v dvoje. Druge besede za samozadovoljevanje so še: onaniranje, masturbacija, drkanje ali metanje na roko (in morda še kakšna).

Iztočnice za razpravo: Kaj meniš, zakaj nekateri masturbacijo še vedno razumejo kot nekaj neprimernega? Razumeš masturbacijo v dvoje že kot obliko spolnega odnosa ali ne? Ali misliš, da želja po masturbaciji v odraslosti mine? Kaj praviš: ali to, da dobro poznaš svoje telo, pripomore k zadovoljujočim spolnosti z drugo osebo ali osebami?

Vir: Katharina von der Gathen: *A te lahko nekaj vprašam?* Mladinska knjiga, 2016.

11. Kaj je aseksualnost?

- Spolna motnja ali bolezen.
- Stanje, v katerem ne čutiš spolne privlačnosti in nimaš želje po spolnih odnosih ali pa sta privlačnost in želja zelo šibki.
- Sopomenka za samski stan in neprostoovoljno vzdržnost.

Pravilni odgovor: b

Obrazložitev: Najpogosteje se uporablja definicija mednarodne aseksualne skupnosti AVEN (Asexual Visibility and Education Network), ki pravi: »Aseksualna oseba je oseba, ki ne občuti spolne privlačnosti«. V tem smislu je definicija aseksualnosti podobna definicijam drugih spolnih usmerjenosti, ki prav tako opisujejo naše izkušnje privlačnosti in se ne nanašajo na vedenje. Aseksualne osebe si lahko želijo spolnih odnosov in v njih lahko uživajo, vendar za večino to ne velja. Zato se pogosto uporablja tudi definicija: »Aseksualne osebe so osebe, ki nimajo želje po spolnih odnosih«, pri čemer so nekatere preprosto ravnodušne do spolnih odnosov, spet drugim se morda

gnusijo ali zdijo vsaj neprijetni. V praksi se definiciji aseksualnosti pogosto prekrivata oz. meja med njima ni vedno jasna. (Vir 3)

Seksologinja Irena Rahne Otorepec pravi: »Nekateri ljudje so razmeroma aseksualni, to pomeni, da občutijo malo poželenja po spolnih stikih z drugo osebo in zato nimajo posebne želje zasnovati spolnega partnerstva. Koliko oseb spada v to 'kategorijo', ne vemo. Raziskovalci se večinoma nagibajo k tej hipotezi, torej aseksualnost koncipirajo kot manko spolne privlačnosti do druge osebe. Ne gre spregledati, da aseksualni ljudje zelo raznoliko izkušajo lastno spolno funkcionalnost in spolno vedenje. Aseksualne osebe, ki so v partnerski zvezi, se glede spolne (ne)aktivnosti dogovarjajo.« Irena Rahne Otorepec dodaja, da je drugi pogled na aseksualnost to, da je ta ena od oblik seksualne identitete oziroma spolne usmerjenosti, kot so hetero-, homo- in biseksualnost. (Vir 1)

Erika Schauer pravi, da je razlog, zakaj se o aseksualnosti ne govori, v tem, »da je v naši družbi prakticanje spolnosti tako močno spodbujano, da večina ljudi to sprejema kot normo in jim je popolna odsotnost zanimanja za seks nekaj nepredstavljivega. Družbeni pritiski na področju spolnega vedenja so izredno močni, na vsakem koraku smo bombardirani z idejami in podobami heteroseksualne spolnosti, tako da tistim, ki se v tem modelu ne najdemo, res ni lahko. Oblikovanje podpornih skupnosti je zato za nas življenjskega pomena«. Pravi tudi, da med najbolj zmotne predsodke do aseksualnih ljudi sodi prepričanje, da »ne poznamo ljubezni. Vedno sem se čudila temu, kako zlahka se v družbi enači seks z ljubeznijo. Če nimaš želje po spolnosti in je ne prakticiraš, to nikakor ne pomeni, da ne moreš vzpostavljati globokih in ljubečih odnosov z drugimi. Mnogi aseksualni ljudje se tudi zaljublamo in imamo željo po partnerstvu.« (Vir 2)

26

Jan Lonžarič, koordinator programa aseksualnosti pri društvu Kvartir dodaja: »Nekateri aseksualnost napačno pripisujejo hormonskemu neravnovesju ali preteklim travmatičnim izkušnjam, čeprav vzročno te povezave ni. V tem pogledu je sedanjí odnos do aseksualnosti medikaliziran in podoben odnosom do homoseksualnosti kot duševne motnje v preteklosti. Druge zmote izvirajo iz napačnega razumevanja aseksualnosti kot brezčustvene, ljudje pogosto domnevajo, da so aseksualne osebe karieristi, ob razkritju pa postavljajo neprimerna vprašanja o spolnih izkušnjah in samozadovoljevanju. Drugače od gejev in lezbijk imajo aseksualne osebe opraviti tudi z večjo nevidnostjo svoje identitete v širši javnosti.« (Vir 1)

Iztočnice za razpravo: Kaj meniš, so neporočeni ljudje aseksualni? Je človek, ki s tabo noče govoriti o svojih spolnih izkušnjah (ali pomanjkanju spolnih izkušenj), aseksualen ali pogovor morda zavrača iz drugih razlogov? Ali ljudje, ki niso aseksualni, vedno občutijo privlačnost in si vedno želijo spolnih odnosov? Kaj meniš, ali se lahko zgodi, da

zaradi prevelike obremenjenosti, utrujenosti, žalosti, bolezní ali drugih tegob ne občutiš spolne privlačnosti in si začasno aseksualen? Kaj meniš, ali se aseksualni ljudje drugim zdijo neprivačni? Ali je aseksualen človek sposoben vračati ljubezen? (*Opozorite na razliko med ljubeznijo in seksom.*) Si lahko aseksualna oseba ustvari družino? Kaj meniš, s kakšnimi predsodki se srečujejo aseksualne osebe? So katoliški duhovniki v celibatu aseksualni? (*Na to vprašanje ne poznamo odgovora, vendar obstaja verjetnost, da so nekateri duhovniki res aseksualni.*)

Viri:

1 Izak Košir: »Vzpon aseksualnosti?« *Mladina*, 6. 4. 2018.

2 Izak Košir: »Erika Schauer, aseksualka: Če nimaš želje po spolnosti, ne pomeni, da ne poznaš ljubezni.« *Mladina*, 6. 4. 2018.

3 »Kaj je aseksualnost?« Spletna stran društva Kvartir, 22. 10. 2018.

Kolofon

Učna ura #VsakDan8marec Kviz o spolnosti

27

Ob mednarodnem dnevu žensk 2022 pripravilo
Društvo za promocijo žensk v kulturi – Mesto žensk
www.cityofwomen.org

Priprava učne ure:

Tea Hvala, Urška Jež, Gabrijela Simetinger, Sara Šabec, Aleš Zobec

Strokovni pregled in svetovanje:

Tamara Čelhar, Ana Čigon, Iva Kovač, Ana Likar, Urška Lipovž, Tanja Renner

Priprava predstavitve v PowerPointu: Ana Likar

Avtorica ilustracij v PowerPointu in gradivu: Anke Kuhl

Vir: Katharina von der Gathen: *A te lahko nekaj vprašam?* Mladinska knjiga, 2016

Jezikovni pregled: Sonja Benčina

Učna ura #VsakDan8Marec 2022 je nastala s podporo Mestne občine Ljubljana.